

1941
JÚNIUS

Kialtó Szó

SZERKESZTI DR. TAVASZY SÁNDOR

TARTALOM László Dezső: Anyaországiak és erdélyiek. — Dr. Juhász István: A Magyarországi Református Egyház. — Biró Sándor: Erdély Magyarország testében. — Református Országos Zsinat. — KERESZTYÉN KRITIKA. Kovács Lajos: Hát érdemes volt?

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Irattérjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor. Ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és

Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6.— P.
— Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás. Ára 6·50 P. Előkészületben a III. kötet. (6.— P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója.

„Élő Könyvek” 30. sz. — 40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6.— P.

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként — 50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként — 10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség?
ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Teresi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: KOLOZSVÁR, HITLER ADOLF-TÉR. (REF. THEOLOGIA.)

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 2 Pengő, egész évre 4 Pengő.

XV. ÉVFOLYAM

1941 JÚNIUS

6. SZÁM

Anyaországiak és erdélyiek.

Északerdélynek és a Székelyföld egy részének az anyaországhoz történt visszacsatolása által a fenitfzelt két országrész és a fürzsmagyarság közül eltűnt a huszonkétéves mesterséges ország-határ, s az addig szétválasztott magyarság 'boldogan borult egymás keblére. A bécsi döntés által jelentős léccscl haladt előre a szétszakított magyarság egyesítésének ügye.

Annál fájdalmasabb tehát, hogy az egyesülés után többször halljuk az „**anyaországi**” és „**erdélyi**” megkülönböztetéseket. Ma a nemzeti egységesítés korában élünk. Minden nemzet életében szerves folyamatok mennek végbe a célból, hogy a nemzet mint egységes, egymásért élő társadalom legyen az állami élet alapja. A magyar nemzet életében egészséges jelei vannak az egységes társadalmi szerkezeten felépülő szociális állam megerősödésének. Ezzel a haladással szemben kétségkívül visszamaradást jelent az anyaországi és erdélyi magyarok közötti különbségtétel.

Ennek a megkülönböztetésnek legfájdalmasabb jele, ha az erdélyiek az Erdélyen kívül élt magyarokat „**regátinak**” vagy „**ejtőernyősöknek**” nevezik; vagy ha az anyaországból jöttek közül valaki kijelenti, hogy mindazok a magyarok, akik a román megszállás alatt Erdélyben éltek: „**erkölcsileg fertőzöttek és így megbízhatatlanok**”. Amennyire helytelen és sértő ez a két kitétel, éppen annyira elkerülendő is. Ez annál könnyebb, mivel ezek a kiütközö és megbotránkozató, beteges jelenségek, hála Istennek, nem általánosak.

Ha a kérdés mélyére tekintünk, komolyabb és a nemzet egysége szempontjából értékecsbb jelenségeket figyelhetünk meg. Vannak olyan nemzeti értékek, amelyek a különböző helyzetben élt magyarokban inkább kifejlödhettek.

Az **erdélyi magyarság**, amint azt **Teleki Béla**, az Erdélyi Párt elnöke programbeszédjében megállapította, már átment azokon az új **nemzet-társadalmi** forradalmon, amely alapfel-tétele az új, korszerű magyar reformnak. A közös szegénységben a társadalmi rétegek közelebb kerültek egymáshoz és felismerték, hogy egymás őszinte támogatása által tarthatják fenn a nemzetet. Erdélyben felismertük, hogy minden állami életnyilvánulásnak, az állami élet minden tényezője minden tevékenységének nem önmagát, hanem a nemzetet kell szolgálnia. Az erdélyi ember előtt nincs hitele az üres szavaknak, a felesleges formáknak. Itt nem azt keressük, ami elválaszt, hanem azt, ami összekapcsol, egybekovácsol bennünket. Megtanultuk az embert munkája, egyéni, erkölcsi értéke szerint tisztelni. Mi tudjuk, hogy az állami élet sejtjeit egyházi és társadalmi szervek munkája által kell élettel megtölteni. Mindezt az anyaországi magyarok legkiválóbbjai is éppen ilyen jól tudják, de nekik ezeknek az elveknek az alkalmazásában, kipróbálásában kevesebb tapasztalatuk van, mint nekünk. Mi az élet tapasztalatai útján jutottunk el egy új magyar nemzeti társadalom felépítésének elveihez. Miután ezek az elvek kipróbált alapjai a nemzeti életnek, ezekkel örömmel szolgálunk a többségi sorsban élt magyar véreinknek.

Ezzel szemben azonban azt is meg kell látnunk, amit a kisebbségi sorsot nem élt magyaroktól **nekünk kell megtanulnunk**. Mindenek előtt azt kell élesen meglátnunk, hogy mi nem hordozzuk a magyar **államért** való felelősséget olyan mértékben, mint ők. Mint magyar államon kívül, idegen államban élt magyarok bizonyos tekintetben elsöztünk az állami élet objektív tényeivel és tényezőivel való komoly számolástól. Megtanultuk az állami életet fonákáról nézni és nem vállalni az államért való felelősséget. El kell ismernünk, hogy a magyar állami élet az elmúlt huszonkét év alatt nagy változásokon ment keresztül. Több fegyelem és szociális tartalom van a

mai magyar államban, mint volt a világháború előttiben. Az állam ezért a polgárok egyéni és az állam közös érdekének a szolgálatában sok olyan intézkedést tesz, amely előttünk ugyan szokatlan, de feltétlenül szükséges. Különösnek tetszhetik a megállapítás, de a tényeknek megfelelő, hogy az Erdélyen kívüli magyarságban több a lendület, az élet ideális tényei iránti érzék, mint bennünk. Mi túlságosan érzékenyek vagyunk a nehézségek meglátására, — ebben nincs is hiba, ha ehhez hozzájárul a megoldások felé való állhatatos előretörés. Belső nyugalmunk hiányában és az örökös bizonytalansági érzetek következtében kis jelekből nagy bajokra következtetünk, örökösen katasztrófáktól félünk. Több belső öntudatot, méltóságérzetet és szilárdabb bizalmat kell a többi magyaroktól tanulnunk.

A különbségek k.élezése helyett alkalmat kell keresni arra, hogy értékes vonásaikat kölcsönösen megismerhessék a különböző sorsú magyarok. Ilyen alkalmak szerzésére, esetleges ellentétek elsimítására elsősorban az egyház hivatott. Az egyházi előjáróknak, gyülekezeti munkacsoportok vezetőinek elemi kötelessége olyan közösségek, találkozások létrehozása, ahol lélekben találkozhatnak az egymástól mestelésegesen elszakított magyarok.

Az óra történelmi parancsa a legteljesebb magyar összefogás. Ennek már alig akadály a trianoni határ, és nem lesz akadály az egészen felszínes anyaországi és erdélyi magyar megkülönböztetés. Annál kevésbé lesz az, minél inkább az értékesebb magyarságot keressük egymásban és tanuljuk meg egymástól.

LÁSZLÓ DEZSŐ.

A Magyarországi Református Egyház.

I.

Nem külső indítókok készítetnek erre a számbavételre, hanem bizonyos belső hiányérzet, mely abból fakad, hogy az anyaországi református egyházzal való újbóli egyesülésünk — ez, a soha meg nem hálálható, Istentől nyert kegyelmi ajándék — mind a mai napig inkább csak érzelmi hangulatmegnyilvánulás és törvényhozási aktus, mint gyülekezeteink életét megújító erőforrás. Zászlóadományozásokon és ünnepi közgyűléseken túl nagyon kevés jelét látjuk annak az örömdetes ténynek, hogy egyházi életünk immár nem a kisebbségi sors magányos viaskodásában, hanem közel hárommillió magyar református testvéri közösségében haladhat tovább. E testvéri közösség kialakulása körül érzünk hiányosságokat: megakadna akár-melyik erdélyi református vezető, ha hirtelen fel kellene sorolnia, hogy pl. a dunántúli egyházkerületünk mely helységeiben tart fenn középiskolákat, vagy ha felelnünk kellene arra a kérdésre, hogy a tavaszi árvizek okozta nagy nemzeti tragédia milyen mértékben sújtotta dunamelléki egyházkerületünk gyülekezeteit. Az Alföld tanyákon élő 200.000 református lelkének egyházi pásztorális kérdései pedig körülbelül annyira ismeretek, vagy ismeretlenek előttünk, mint a mi szórványkérdéseink az alföldi nagy mezőgazda városok gyülekezetei és presbitériumai előtt.

Nem kívánjuk elhallgatni azt a tényt, hogy magyar református egyházunk e tapasztalható egységhiányában talán nemcsak a trianoni helyzet a felelős. Régibb és mélyebb történeti okok is hozzájárulnak ehhez a helyzethez. A reformáció akkor érkezett el mihozzánk, amikor a tragikus történelmi események sok részre sza-

kították az addig egységes magyarságot és Magyarországot. Igaz ugyan, — s erről szintén a történelem tesz tanúbizonyságot — hogy a politikailag darabokra szakított magyar nemzetnek a lelki egységét mintegy száz éven át éppen a magyar reformáció biztosította. E lelki egység azonban, bár nemzetépítő és államalkotó erőt jelentett és a történelmi kibontakozás csodálatos kísérleteit hozta létre, nem tudta újra megalkotni Mátyás király nemzeti királyságát. I. Rákóczi György nagy alkotásai: a linzi béke és a szatmárnémeti-i zsinat folytatás nélkül maradtak, a magyar reformáció nagy egységét megtörik a bekövetkező események, s amikor elkövetkezhetek olyan idők is, amelyekben a püspök vizitációs joga is súlyos korlátozásokat szenvedett, minden erőt lekötött a helyi gond és a megmaradásért vívott helyi küzdelem.

A XIX. század megalkotja a nemzeti egységet, az egységtörekvések mögött azonban már nem áll a reformáció szelleme. Az egyház már nem irányítója, csak követője az eseményeknek s a szétszakadt református egyházak szervezeti egysége csak évtizedekkel a politikai egység kialakulása után jön létre. Az évszázados különélés erős egyházkerületi egységeket, sok helyen egyházmegyei egységeket hozott létre s így megérthető, ha az országos egyház egysége 1881 és 1918 között is inkább csak szervezeti, alkotmányi, mint élő, teljes egyházi egység. A trianoni helyzet szétrombolta ezt a látszategységet: az erdélyi egyházkerület teljesen elszakított az országos egyháztól, de csonkává lett a másik négy kerület is. Az öt történelmi egyházkerületen kívül öt új, a kényszerhelyzet által létrehozott református

egyházkerület tömöríti az elmúlt két évtized alatt gyülekezeteinket. Amikor ma a Magyarországi Református Egyház egységéről beszélünk és az egység reális megnyilvánulásait hiányoljuk, tisztán kell látnunk, hogy a trianoni helyzet felszámolása még nem ért véget, s egyházi egységünk külső erők hatására a debreceni zsinat előtti helyzetnél is nyomorultabb állapotba taszított. De viszont ugyanezek a tények figyelmeztetnek arra, hogy kialakulóban lévő új egységünket mélyebbre nyúlva és szervezesebben kell kiépítenünk, mint ahogyan azt az 1904–1907. évi egyházi törvényhozás jogász munkája elvégezte. Tudjuk, hogy a trianoni idők alatt a csonkán maradt négy magyarországi egyházkerület tovább folytatta egységépítő munkáját — elég, ha e tekintetben csak az énekeskönyv, a liturgia, az új egyházi fegyelmezési rendtartás egységteremtő reformjára, a missziói munkák és egyházi irodalom hatására gondolunk. Mindezek azonban csak kezdőlépések lehettek, amelyek nem oldották meg a kérdést s ma, amikor a trianoni helyzetből visszatérve bekapcsolódunk az anyaországi egyház életébe, szerepünk nem egy kialakult tökéletes életegységbe való passzív beletagolódás, a már eleve kijelölt hely és feladatkör elfoglalása, hanem aktív részvétel, közös munka és közös tusakodás e mélyebb egység megvalósítása érdekében.

Az egységkeresésben *Révész Imrének* a prófétai kritika komorságával elmondott figyelmeztetése ma már nekünk is szól, úgy ahogyan azt négy évvel ezelőtt tartott előadásában az anyaországi egyház lelkiismerete elé tárta. Idézzük e sok mindenre rávilágító szavakat: „Ha bekövetkeznék Magyarországon az egyház és állam szeparációja, a magyarországi evangéliumi protestantizmus alighanem még jobban szét fog hullani, mint ahogyan már szét van esve. Szét fogunk hullani egyházkerületenként, politikai irányok és világnézetek szerint. Szeparáció esetén, ha addig a mai állapotunkban maradunk, félek az lesz a legelső kérdés, hogy már most aztán a roncshajónak az élén Debrecen álljon-e, vagy Budapest, Pápa-e, vagy Sárospatak? Annyival inkább megtörténhetik ez, mivel mostani egységünk kapcsai, sajnos, nagyrészt az államhoz fűző anyagi kapcsok! És hogy ha ezek az anyagi kapcsok szétpattannak, a belső egység bizony nagyon gyengén fog megmutatkozni egy olyan egyházban, amelynek hitvallási öntudata oly csekély, amilyen mind ez óráig a miénk, egy olyan egyházban, amelynek szervezete és kormányzata a zsinatpresbiteri elvek szerint kiépítve nincsen, egy olyan egyházban, amelyik egy bármelyik pillanatban összetörhető egyetemes szervezeti alakulatot tart fenn csupán az egyetemes konventben. Hogyne esnénk mindezek következtében széjjel?”

Az anyaországhoz visszatért erdélyi refor-

mátus egyház minden gyülekezetének, presbitereinek és lelkipásztorának állandó lelkiismereti ügye kell, hogy legyen annak a keresése, hogy milyen utak és módok által valósulhat meg az az egység, „a Lélek egysége a békességnek kötelékében”, amely nélkül nincsen keresztyén egyház.

Itt következő rövid ismertetésünk ennek a szolgálatnak kereteink által megszabott részlete kíván lenni. Mindenek előtt adatokat sorolunk fel *Dr. Makkai Sándor*: „A magyar reformátusság egyházi élete” c. 1940-ben megjelent füzeté alapján.

II.

Említettük, hogy a magyarországi református egyház élete *öt történelmi egyházkerületben* folyik. Az öt egyházkerület kialakulásának fontosabb dátumai a következők:

I. A dunamelléki egyházkerület 1731-ben keletkezett két reformációkorabeli püspöki kerület egyesülése által. Ezek voltak: a baranyai kerület, amelynek reformátora és első püspöke *Sztárai Mihály* volt és az alsódunamelléki, amelynek első püspöke a legtudósabb magyar reformátor *Szegedi Kis István*. A két kerületben a XVII. század közepén 276 gyülekezet volt. A dunamelléki egyházkerülethez tartozik az ország fővárosa, melybe való állandó beköltözés révén ennek az egyházkerületünknek a lélekszáma aránytalanul megnövekedett az utolsó évszázadban. 1870-től 1920-ig megkilencszereződött Budapest és környékének református lélekszáma, abszolút számban 15.035-ről 137 ezer 299-re emelkedett.

II. A dunántúli egyházkerület szintén a XVIII. században alakult ki két régebbi egyházkerület egyesüléséből. Ezek voltak: a felsődunamelléki (samarjai vagy komáromi) egyházkerület, mely a XVI. században 5 egyházmegyéből állott és a tulajdonképpeni dunántúli egyházkerület, melynek a magyar reformáció alapvetése idején 4 egyházmegyéje volt. A XVII. század közepén a két egyházmegyének 281 gyülekezete volt.

III. A tiszáninneni egyházkerület 1734-ben alakult meg. Ekkor választott először közös püspököt az a négy tiszajobbsparti református egyházmegye, mely az egri római katolikus püspökség területén már a XVI. században megalakult. E négy egyházmegye: az ungi esperesség, a zempléni esperesség, az abaúji vagy kassavölgyi esperesség és a borsodi, melyhez 1596-ban csatlakozott az esztergomi érsekség egyházi iurisdikciója alatti területről a gömöri és a kishonti egyházkör is. A rákényszerített püspökválasztásig esperesi confederatióban élt ez a négy egyházmegye, egységüket az 1562-ben közösen elfogadott Béza-hitvallás határozta meg. A XVIII. század elején 410 gyülekezetünk volt ezen a területen.

IV. A *tiszántúli egyházkerület* az egész magyar reformátusságnak mindenkor leghatalmasabb és legerősebb része volt. Központja *Méliusz Péter* történelmi jelentőségű szervező munkája óta Debrecen. Az ország középkori katolikus püspöki felosztása szerint egyesítette magában a váradi és csanádi püspökségek területét, az erdélyi püspökség tasnádi vikáriátusának a területét, valamint az egri és váci püspökség területének egy kisebb részét is. A XVI. században 14 esperességből, a XVIII. század végén 17-ből állott. A 17. században ekkor 1050 gyülekezet volt.

V. Az *erdélyi egyházkerület* kialakulása az 1557. évi kolozsvári nemzeti zsinaton (lutheránus hitvallást elfogadó zsinat) és az 1564. évi nagyenyedi zsinaton megy végbe. Magában foglalta az erdélyi püspökség gyulafehérvári vikáriátusának 8 középkori egyházmegyéjét, valamint a tekei és sajói százsz káptalanokat (ezek lutheránusok voltak).

Az öt egyházkerület szervezeti egyesülése az 1881—1882. évi debreceni zsinaton ment végbe. Ekkor állíttatott fel az Egyetemes Konvent, mint közoktatási és közigazgatási főhatóság és a Zsinat, mint törvényhozó és legfőbb intézkedő testület. Ekkor alapított az egyetemes egyházi célok hordozására az Országos Közalap.

III.

A magyarországi református egyház *lélekszámát* az 1936—38. évi adatok alapján az alábbi táblázatban tüntetjük fel, mely egyuttal a trianoni szétdaraboltságnak is hű tükre:

Magyarország

Dunamelléki egyh. ker.	8 egy. m.	302 gyül.	516.957 léleksz.
Dunántúli	" " 7 " "	274 " "	177.490 "
Tiszáninneni	" " 8 " "	217 " "	203.686 "
Tiszántúli	" " 11 " "	370 " "	924.279 "

Románia

Erdélyi	" 20 " "	610	550.000
Királyhágó	" 6 " "	183	230.000

Csehszlovákia

Dunáninneni	2 " "	79 " "	73.539
Tiszáninneni	5 " "	130 " "	71.010
Kárpátalji	3 " "	80 " "	60.277

Jugoszlávia

Jug. Kir. Ker. R. E.	4	53 " "	55.890
----------------------	---	--------	--------

Azt mondhatjuk, hogy az 1936—1938. évi adatok szerint a történeti Magyarország területén 2,900.000 református lélek élt, akik közül ma már Magyarország területén él mintegy 2,600.000 lélek (ez a szám 1936-ban még csak 1,822.412 volt), idegen uralom alatt maradt még mintegy 300.000 magyar református testvérünk. A világon élő összes magyar reformátusokról készített 1931. évi statisztika Amerikából és más országokból még mintegy

210.000 magyar reformátust tart nyilván. Országunk mai összlakosságának mintegy 19—20 százaléka református.

E hatalmas, az európai kontinens legnagyobb református egyházának kormányzata zsinatpresbiteri alapelveken épül fel. A kormányzat túlnyomólag a világiak kezén van, főleg az egyházkormányzat jogi és gazdasági területein, lelkieken és szellemiekben — amint helyes is — a kormányzat, irányítás a lelkészek kezében összpontosul. A történelmi fejlődés rendjén az egyházkormányzat a központosítás felé halad, azonban az egyes egyházkerületek pártikularizmusa miatt erős hatáskörű csúcsszerv nem tudott kialakulni. Nagyobb tényleges egységet az egyházkerületnél mai napig nem tudott a magyar református egyház teremteni. Az egyházi közigazgatásnak egyik legnagyobb problémája a gyülekezetek és lelkészek számának arányosítása. Az 1935. évi Egyetemes Névtár adatai szerint a magyarországi 1117 egyházközség közül 359 olyan egyházközség van, amely nemcsak hogy nem tudná eltartani lekipásztorát állami segítség nélkül, de nem is tud számára elegendő munkát biztosítani — legalább is többi gyülekezeteinkhez képest nem. Ugyanakkor pedig 25 olyan gyülekezetünk van, amelyekben a lélekszám felette van a 10.000-nek. De a pusztaságszerűség felül a munkabeosztás nem tartott lépést az idők változásaival, sem a munkatér és a lelkek sajátos alakulásával sem. Egy-egy tömör gyülekezet bőven el van látva lelkész erővel, míg a 200.000-nél nagyobb lélekszámú alföldi tanya-világnak alig van lelki gondozója.

IV.

A legsúlyosabb egyházi kérdés azonban az egyház *anyagi létfenntartásának* a kérdése. A magyar református egyház szegénysége közzismert és hagyományos. A magyar református egyház kénytelen ma az állam segítségét olyan mértékben kérni és igénybe venni, amilyen mértékben talán még soha eddigi történelme folyamán nem tette azt. Ezért van aggodalom a magyar református egyház vezetőiben minden olyan jelenség láttára, mely az európai közszellem szekularizálódását mutatja. Krisztus ügye örök és bizonyos diadalmat vesz a magyar lélek fölött, az Evangélium egyre hatalmasabban halad át e világ felett, de félreismérhetetlen ugyanakkor az is, hogy a magyar történeti keresztyénség, melyre eddig Isten kegyelme az ő szolgálatát a magyar nép között rábízta, immár sok ponton odatámaszkodik a nemzet és állam segítő karjára. Félős, hogy a hatalom valamikor alkalmatlan tehernek fogja ezt érezni és megválnak tőle. Ennek a bekövetkezése, az állam és egyház szétválása történelmi alapjaiban rendítené meg a magyar történelmi keresztyénséget s ez aggodalom enyhi-

tésére semmiképpen sem szolgál vigaszul az, hogy minden valószínűség szerint egy ilyen történelmi fordulat a keresztyén alapból kinőtt magyar államiságra is súlyos megpróbáltatást hozna el.

Számokban kifejezetten azt jelenti az állami támogatás az egyház önfenntartására nézve, hogy azon kívül, hogy a felekezeti iskolák tanítóit és tanárait az állam fizeti, hogy a lelkeseknek kongruát folyósít, még mintegy évi 1.100.000 P-vel járul hozzá a kultuszokmány az egyház egyéb szükségleteinek a fedezéséhez. Különösen kitűnik ennek az összegnek a jelentősége, ha tudjuk, hogy ugyanakkor az Országos Közalapból különböző egyházi célokra egy év alatt csak 170.000 P volt folyósítható. Valóban nem látszik más kivezető út, csak az, amelyet Révész Imre idézett beszéde jelölt meg: egyik oldalról az egyháznak és munkásainak legigénytelenebb, legodaadóbb szolgálata, más oldalról pedig az önkéntes adakozási készségnek minden eszközzel való fokozása. Az önkéntes adakozás területén (templomi perselypénz, egyházi adó, szeretetadományok, egyházi építkezések, alapítványok, stb.) nagyon különböző képet mutatnak az országos egyház különböző területei. 1937-ben a Dunántúl szegény népe különböző címeken 1.000.000 P-t adott egyházának (kb. 180.000 lélekszámú egyházkerület), ami évenkénti 6 P átlagnak felel meg. Hasonló volt a helyzet a Dunamelléki egyházkerületben is, ahol egy év alatt mintegy 2.100.000 P adomány, stb. folyt be (5 P átlag). Ugyanakkor a közel egymillió lélekszámú Tiszántúli egyházkerületben az egyházi adózás és adakozás átlaga csak évi 40—50 fillért tett ki. Ebben az összefüggésben értjük meg annak a mozgalomnak a nagy jelentőségét, amit a tiszántúli egyházkerület püspöke kezdett meg ebben az évben: önmegadóztatás által helyreállítani a tiszántúli kálvinizmus büszkeségét, a debreceni kollégiumot, pótolni elvesztett alapjait és a kor színvonalára emelni intézményeit. A nagy buzgalommal vezetett mozgalom eddig — a hírek szerint — 220.000 P-t gyűjtött össze erre a célra.

V.

A magyarországi református egyház méltán nevezetett minden időben „iskola-egyháznak”. Valóban lemérhetetlen érdemei, szolgálatainak mind a mai népműveltség mai tartalma, szintje kialakításában, mind az egyetemes magyar művelődési értékek felszínre hozásában, világra segítésében. Ma is hatalmas iskolaszervezet segítségével végzi ezt a történelmi misszióját. Az 1937—1938. iskolai év adatait a következőkben foglalhatjuk röviden össze:

1200 anya és leányegyházközség közül 923 tart fenn olyan népiskolát, mely alkalmas az összes református tankötelesek befogadására,

180 egyházközség egyáltalában nem tart fenn elemi iskolát. Ennek a nagy iskolaszervezetnek köszönhető, hogy az összes 6—12 év közötti tanköteleseinknek 64,6 százaléka református elemi iskolába jár. A 13—15 év közötti tankötelesek („ismétlőiskolások”) közül saját iskolánkban már csak 24 százalék tanulhatott. Valamivel jobb, de az elemi iskoláknál rosszabb a helyzet a középiskoláknál. Református egyházunk a trianoni csonkaország területén 14 polgári iskolát, 24 főgimnáziumot (19 fiú, 5 leány), 7 tanítóképzőt (3 fiú, 4 leány) tart fenn. A végső adat, mely református iskolázásunk állapotát világosan mutatja, az, hogy míg református iskolában tanult ebben az évben összesen 180.165 tanuló, addig nem-református iskolában tanult 182.656 református tanuló. Egyházunk tehát még mindig távol van attól, hogy megvalósítsa mindazt a követelményt, mely benne rejlik általános hitvallássá lett tételünkben: „az iskola az egyház veteményes kertje”. Hitvallási érdekünk iskolarendszerünk további megerősítését kívánja. Kíváncsú lenne ez a magyar reformátusság társadalmi megerősítése szempontjából is, hiszen közismert, hogy az értelmiségi pályák körében a felekezeti megoszlás szerint a római kath., evangélikus és zsidó sokkal jobban van képviselve, mint a református. Ez a hátrányos társadalmi helyzet pedig következik az iskolázottak közötti hátrányos helyzetünkből. Az 1936—38. években, amikor a református egyház országos számaránya az össznépeesség 20,9 százalékát tette ki, a főiskolát végzettek között a reformátusok csak 16,7 százalékot alkottak, a középiskolát végzettek között pedig csak 12,2 százalékot. Igaz ugyan — s ez a tény a református népműveltség erejét szemlélteti — az elemi iskolát elvégzettek között 23,3 százalék volt református.

A hatalmas iskolarendszer fenntartása azonban így is elviselhetetlen terheket ró a református egyházra. Ebben a tekintetben látszik meg különösen, hogy milyen hatalmas méretű állami támogatásra van egyházunknak szüksége. A Magyarországi Református Egyház iskolafenntartása évi 12.000.000 P.-ön felül összesen kerül, amiből az egyház nem tud többet fedezni, mintegy 5 és félmillió pengő, az államsegély összege pedig 4 és félmillió pengő körül forog, — az állam tehát szinte egyenlő fenntartó félként jelentkezik s csak a tanulók és községek hozzájárulása az az összeg, ami azután biztosítja a fenntarthatás lehetőségét és az iskola református megmaradását. Talán ezek a hatalmas terhek készítették az utóbbi időben református iskolázásunk egyes vezetőit ama meggyőződésük hangoztatására, hogy talán eredményesebben tudná szolgálni egyházunk a maga rendeltetését, megvalósítani céljait, ha az iskolai terhek egy részétől megszabadulna s

idejét és erejét, anyagi lehetőségeit más, nevezetesen missziói és szociális-szeretmunkai célok megvalósítására fordítaná. Ezekkel a véleményekkel, valamint minden olyan feltűnhető jelenségekkel szemben, amelyek azt mutatnák, hogy az állam akarja — a mai korszellemnek megfelelően — teljesen a maga kezében összpontosítani a közoktatást, nekünk erdélyi reformátusoknak kötelességünk a legélesebben nemet mondani. Mi megtanultuk a 22 év alatt, hogy mit jelent a hitvallásos iskola, hirdettük és védelmeztük a Heidelbergi Káté tanítását: Isten azt követeli tőlünk a negyedik parancsolatban, hogy az igehirdetés és az iskolák fenntartásának s e vérünkbe, életünkbe átment legszentebb meggyőződésünkötől nem szakadhatunk el soha!

VI.

Beszélnünk kell még röviden országos egyházunk *missziói munkájáról*. Mindenek előtt a pásztori misszió két legnagyobb hatású eszközéről, az evangélizációról és az egyházi sajtóról. Az evangélizáció szolgálatában az elmúlt 20 év alatt a vallásos estélyek rendezése és konferenciák tartása volt a két legtöbbet alkalmazott mód. Kissé gúnyosan azt lehetne mondani, hogy konferencia-hadjárat árasztotta el ez alatt a két évtized alatt a magyar reformátusságot, tenger-sok megbeszéléssel és sokszor kevés eredménnyel. Az egész evangélizációs munkának azonban lemérhetetlen nagy értéke az, hogy minden református ember számára kikerülhetetlenné tette reformátusságát. Belejátszik ez minden életmozgásában és minden megnyilvánulásában kifejezésre jut.

Az *egyházi sajtó* bizonyos területeken óriási fejlődést tett az utolsó két évtizedben. Jelentős kezdeményezések történtek ez alatt az idő alatt a Biblia- és Énekeskönyv terjesztésének intézményes megvalósítására, theologiai irodalmunk fejlődése pedig egész egyházi életünknek legörvendetesebb ténye. Az időszaki egyházi sajtó területén a legsürgősebb feladat bizonyos kiadványok összevonása és erőteljes szervezkedés megindítása volt. E feladatokat kiválóan oldotta meg és rövid időn belül valóban országos súlyú orgánummá tudott felnőni a Budapesten megjelenő „Református Élet” és „Református Jövő.” Debrecen pedig nagy hagyományaihoz és nagy lehetőségeihez méltó módon szerkeszti és adja ki a theologiai tudományokat szolgáló és serkentő „Theologiai Szemlét”, valamint a lelkipásztori munka komoly segítségét nyújtó „Igazság és Életet.” Az egész magyar protestántizmust reprezentáló „Protestáns Szemlé”-ről úgy látjuk, hogy leszámítva egy rövid időközti jelölő néhány számát, a kulturprotestántizmus súlyos terhét hurokolva, nehezen tud a mai idők folyóiratává lenni. Ugyanakkor azonban, amikor az anya-

országi református sajtó e nagy értékeit számba vesszük, lehetetlen meg nem látnunk, hogy bizonyos sajtófeladatok milyen ellátatlanul maradtak. Ilyenként említjük meg mindenekelőtt a református nevelésügyet, azután a diákifjúság és általában a református ifjúság számára szerkesztett jó és állandó folyóiratnak a hiányát. Úgy érezzük, hogy ezek azok a feladatkörök, amelyeken át erdélyi református sajtónk egyetemes egyházi feladat ellátására vállalkozhatik, anélkül, hogy tovább súlyosbbitan a sajtónk szét-szervezettségéből következő bajokat.

A *gyülekezeti misszió* sok munkaága közül kettőre kívánok itten rámutatni: az egyik az ifjúsági misszió, amelyben csodálatos gazdagsággal látszik a magyar református bel-misszió egész története és minden iránya. A KIE, a Pro Christo és a Soli Deo Gloria Szövetség egymásután jelentkező munkairányai mutatják azokat a módokat: az egyéni egyesületi keresztyéniséget, a keresztyén intellektualizmus megerősödését és a hitvallásos egyházi ébredést, amelyeken át, különböző módokon át egy ugyanazon Lélek hatott megtermékenyítőleg a történelmi formáiban többé-kevésbé megmerevedett magyar református egyházra. A gyülekezeti misszió másik ága, amelyről meg kívánunk emlékezni, a szeretetmunka, amelynek összefogó szerve az Országos Református Szeretetszövetség. A szövetségnek 1939-ben, 7 éves fennállása után már 46 szeretetintézménye volt: 19 aggmenház, 18 árvaház, 4 napközi otthon, 2 gyógypedagógiai otthon, 1 tanoncotthon, 1 gyermeküdülő, 1 kiszabadult rabok otthona. E hatalmas munka, sok intézmény önkéntes adományokból gyűlt össze, mintegy biznyságául annak, hogy egyéb más terheket, első sorban iskolaterheket hordozó egyházunknak ilyen munkára is volt ereje és áldozatkészsége. Hisszük, hogy a következő idők tovább szélesítik ezt az áldott munkamezőt s a református charitás-munka társadalomépítő szolgálattá fog átalakulni. A kívánalmak és a jelek erre mutatnak, aminek ékes biznysága az, hogy ma már a Szeretetszövetségnek is egyik legnépszerűbb, legtöbb szívet és adakozó kezet megindító munkája a telepítési akció, anyaszentegyházunknak ez az új szolgálata, amelynek megindításában oly példátmutató áldozatosságot mutattak a debreceni kollégium diákjai.

*

Néhány kikapott kérdés és adat Református Egyházunk életéből az, amit e beszámoló nyújtani tudott. Rámutatás kívánt lenni egyházunk egyetemes megismerésének, állandó tanulmányozásának a feladatára, de ezt a feladatot senki helyett nem kívánta elvégezni. Erdélyben mi benne élünk a magunk kis világában, az anyaországi egyház nagy testvérközösségébe való betagolódásunk azt jelenti, hogy ki kell lépünk szűk határaink közül és vállalnunk kell

a többnek a megismerését is s az egység megvalósítandó munkájában a nagyobb közösséggel járó nagyobb gondokban és nagyobb felelősségben való osztozást. A megismerés és testvéri felelősségvállalás által valósul meg az az

egység, mely nem a számok összeadása és a szervezet összhangbahozása, hanem a Lélek egyezsége, Krisztus egy testének, az Anya-szentegyháznak építése.

Dr. Juhász István.

Erdély Magyarország testében.

Ezeréves európai történelmünk tanúsága szerint Erdély különleges földrajzi egységét a földrajzi, gazdasági, szellemi és lelki kapcsolatok széttephetetlen valósága helyezte el Magyarország testébe. A legtöbb folyó iránya a „két magyar hazát” egyformán körülölelő Kárpátok, a gazdasági érdekek egymást kiegészítő, illetőleg közös volta, a szellemi és lelki jelenségek azonossága világosan mutatja Erdély és a Királyhágón-túli részek összetartozandóságát. A román felfogás és propaganda több, mint fél-száz esztendő óta próbálja ezt az összetartozást megcáfolni, rámutatva az erdélyi rész különleges voltára és az 1541-től 1867-ig terjedő korszak jelentőségére. Ez azonban csak látszólagos ellentmondás a fenti igazsággal szemben. A földrajzi és gazdasági kapcsolatok természetesen mindig megmaradtak, a szellemi és lelki szálak pedig az erdélyi fejedelemség korában éppen úgy érvényesültek, mint az osztrák—német kormányzás 1690-től a kiegyezésig húzódó időtartama alatt. A nyugati kultúrkör Erdélyben éppen úgy érvényesült, mint a Királyhágón túl: ellenben a Kárpátoktól délre és keletre már nem hatott. A reformáció éppen így mindkét országban elterjedt, de a Kárpátok hegyeinél megállott és a román fejedelemségek megint csak kimaradtak ennek a hatalmas lelki és szellemi jelenségnek termékenyítő hatásterületéből. A XVIII. és XIX. század nagy szellemi mozgalmai ismét egyenlő módon hatottak a Kárpátoktól körülölelt vidékeken, míg a török uralom alatt élő román fejedelemségek egészen más szellemű tényezők hatása alá kerültek. Ezek a kétségszövegbevonhatatlan tények tehát önmagukban is cáfolják az Erdély és Magyarország különállóságáról, illetve Erdély és a Kárpátokon túli román fejedelemségek összetartozásáról terjesztett érveket.

Nem kevésbé igaz azonban, hogy ennek a Magyarországnak testébe szervesen beletagozódott Erdélynek sajátos, el nem halványítható és át nem mázolható színei vannak. Ezek a színek a történelem folyamán mindig kivillantak Magyarország színpompás képéből. A két országot átfogó Kárpátokon belül, a nyugati irányba folyó vizek mentén Erdélyben más földrajzi és gazdasági viszonyok alakultak ki, mint Magyarországon. Ennek megfelelően az emberek is másképpen éltek, más igényeik és vágyaik voltak, mint a Királyhágón-túli lakosoknak. A

természeti meghatározottságból származó különbségek mellé járult a történelmi fejlődés nyomán bekövetkezett különleges népi helyzet. A székelyek és szászok kiváltságai, a vármegyei magyarság és a lassankint beszivárgó, de gyorsan szaporodó románság egymáshoz való viszonya olyan különleges kérdéseket vetettek fel, melyek Magyarországon ilyen formában ismeretlenek voltak. Ezek a különleges kérdések mindenkor különleges figyelmet, óvatosságot, de nem kevesebb erélyt és határozottságot követeltek. Sem a hirtelen és erőszakos megoldás, sem a hanyag és nemtörődöm magatartás nem használt a két országnak és azok lakóinak. És legfőképpen nem vált hasznára a magyarságnak. Báthory vajda székelyföldi garázdálkodása pár évtizeddel a mohácsi vész előtt éppen olyan súlyos következményekkel járt, mint a Mihály havasalföldi vajda betörése előtt lezajlott, ugyancsak a Báthory-család tagjaitól elkövetett székely-ellenes cselekedetek. Bucov erőszakos politikája miatt a székelyek tízezrei vándoroltak ki Erdélyből — s a kiegyezés korának hanyag és nemtörődöm erdélyi politikája a következő század végén hasonló vérvesztést okozott. Ellenben mikor az erdélyi sajátos kérdéseket megfelelő figyelemmel kísérték, Erdély a maga életének nyugodt merdében való folyása mellett a Kárpátok által körülvevett Magyarország életében is hatalmas szerepet játszott. II. Endre idejében az ország megújulásának legfőbb eszköze, Nagy Lajos korában a déli és keleti hódítások kiinduló pontja, később pedig legfőbb védőbástyája volt.

A második bécsi döntéssel visszatért Észak-Erdély kérdéseit a fent vázolt történelmi tények világossága mellett kell áttekintenünk. Itt első teendő a kérdések különleges voltának számbavétele, illetve felismerése. Ebből a felismerésből származik a második tennivaló: megállapítani azokat a vonásokat, melyek az újból egyesült területekkel megnövekedett Magyarország egységes keretén belül tovább is fenntartandók és az egész magyar élet számára értékesítendőek. Itt a történelmi példák csak némileg szolgálnak útbaigazítással, mert Erdély mai helyzete egészen egyedülálló: soha még ilyen vonásai nem voltak. Ha áttekintjük a gazdasági és szellemi élet síkjait, minden területen látjuk ennek igazságát.

A gazdasági élet különféle síkjai, a föld-

mívelés és állattenyésztés, az ipar és kereskedelem egyaránt súlyos betegségektől szenvednek. Ezek a betegségek részint a belvederei határokból, részint a most folyó háború tényéből, illetőleg a sajátos erdélyi helyzetből következnek. Minden szakértő azt hangoztatja, hogy a gyógyítás csak a sajátos erdélyi viszonyoknak megfelelő módon történhet. Egy dolog bizonyos: az erdélyi és Királyhágón-túli gazdasági adottságok és lehetőségek örvendetesen kiegészítik egymás hiányait. Észak-Erdély visszatérésével megszűnt a magyar fa- és sóhiány; különféle más kincsei pedig a magyar ipari és kereskedelmi életnek nem kis nyereségét képezik. Ezzel szemben az erdélyi gazdasági élet is megtalálja régóta érzett hiányosságainak pótlását. A magyar hatóságok megértő magatartása és kétségtelen segítő-jóakarata bizonyosságot tesz arról, hogy a sajátos erdélyi helyzetet az illetékesek felismerték.

A szellemi és lelki élet kérdései már nem ilyen egyszerűek. Az erdélyi társadalom, az egyházak, a lelki és szellemi élet ápolására alapított egyesületek egészen mások, mint a magyarországi hasonló közösségek és alakulatok. Nemcsak a szervezet más, hanem a szervezetben dolgozó ember és annak gondolkodása is. Ez a különbözőség a különleges erdélyi helyzetből, elsősorban pedig a román uralom alatt bekövetkezett események együttes hatásából származott. Az erdélyi magyarság szellemi és lelki életének eme vonásait a fentiek tekintetbe vételével kell megítélni. A társadalmi és egyházi gondolkodás Erdélyben egészségesebb, mint a Királyhágón túl; ezért a társadalmi és egyházi tapasztalatok feltétlenül hasznosítandók az új Magyarország életében. A cím és rangkorság Erdélybe való bevitele helyett inkább e magyarországi betegséget kell megszüntetni. Az egyházak sajátos szervezete és

egymásközi viszonyuk barátságos jellege ugyancsak megtartandó, mert határozott értéket képvisel. Borzasztó kár lenne engedni azoknak a kísérleteknek, melyek már itt-ott felütötték a fejüket és az egyházak közti megértést aláaknázzák. Az erdélyi magyar egyházak között nem szabad különbséget tenni az új Magyarországon. Itt Erdélyben a magyar egyházak egymásközi viszáljának sokkal súlyosabb következményei vannak, mint odaát. Aki ezt nem veszi észre, az irtózatosan vétkezik az annyira szükséges lelki egység ellen. Nem erdélyi valóságot mutat be pl. az a film, mely a kath. keresztyén vidéket a „ref. pogány” emlékekben gazdag vidékkel szegez szembe, amint ezt nem régen láthattuk. Minthogy nem ismeri az erdélyi helyzetet az sem, aki „vallási okokból” a gör. kat. egyházat a prot. egyházak elé helyezi. Viszont ha Magyarországon belül az egyházak között olyan együttműködést lehetne létesíteni, mint amilyen a román uralom alatti Erdélyben gyakran megvalósult, egészen nagy eredményeket lehetne elérni.

A két ország összeolvadásának másik nagy kérdése a nemzetiségi és világnézeti viszonyokról kialakult felfogások egyeztetése. Itt vannak a legnehezebb és legsúlyosabb feladatok. Az erdélyi magyarság szellemi vezetőinek ismeretes felfogása mellett nem szabad csak úgy kézlegyintéssel napirendre térni. Az erdélyi Ravasz Lászlótól kezdve szellemi életünk szinte minden kiválósága lándzsát tört a hagyományos megértő nemzetiségi politika mellett. Hasonlóképpen világnézeti síkon is szükség van az erdélyi helyzet tanulságainak érvényesítésére.

Erdélynek tehát Magyarország keretében úgy kell elhelyezkednie, hogy a gazdasági és lelki egységen belül különleges vonásai és értékei továbbra is szerves részei legyenek a magyar jövőnek.

Bíró Sándor.

Református Országos Zsinat.

A református Egyetemes Konvent 1941 május 19-iki tanácskozása után a reformátusok egyházi törvényeit alkotó 137 tagú Országos Zsinata jött össze. Huszonhárom éves „babiloni fogság” után most ismét megjelenhettek a zsinaton Erdély és a Királyhágómellék követői, számszerint 29-en, élükön Vásárhelyi János, Sulyok István püspökökkel, Teleki Arctur gróf, Thúry Kálmán főgondnokokkal.

A 33. zsolnárt énekelt első perceiben a zsinat, Ravasz László dr. püspök-elnök pedig a II. Korinthusi levél 10. részének 3—7. versei alapján prédikált. A magyarországi református zsinat ebben az ünnepélyes pillanatban, amikor az erdélyi és keletmagyarországi részek visszacsatolásuk után először jelennek meg körünkben, jól teszi, ha körülnéz és megállapítja a helyzetét. Ma hétszázmillió keresztyén ember van, a fehér emberiség Krisztus nevére legalább külsőlegesen térdei hajt, minden város közepén templomok

épültek, zúgnak a harangok keresztül a világon, az emberi okoskodás meghódolt az Isten ismeretének, az éjig ér a könyvek halmaza, amely a keresztyénségről elmélkedik és kétezer év óta a jósnak, a segítségnek, a könyörtületnek, a szeretetnek annyi hősi cselekedete halmozódott fel, hogy egészen áthatotta társadalmunkat, úgy, mint a só a tenger vizét. De ha közelebb nézünk bele a dologba, látjuk, hogy amíg a keresztyénség megnyerte ezt a nagy csatát, addig tulajdonképpen el is vesztette. A világ keresztyénné válása intézményesen történt meg és ez az intézmény lassankint elvesztette erőit. Századok óta a mai művelődést az jellemzi, hogy felszabadult az egyház törvényadása alól, önmaga törvényeit követi és olyan erők áradnak a világba, amelyek feltartóztatlanul viszik előre, vagy hátra még az egyház hajóját is. Laicizálódott az emberi művelődés, maga akarja az embert boldogítani és hiába füstölögnek az egyház oltárai a magaslatokon, hiába zúgnak a kar-

dalok: az ember boldogtalan, békételen és mint egy vak hős a saját sírja körül, tántorogva jár sorsának peremén. És az egyházak is egymásban látják legnagyobb ellenségüket, egymás ellen indítanak hadat, nem gondolva arra az ellenségre, amelyik mindegyiket egyformán elveszítheti. De ez a nagy harc minden szívben, minden egyénben újra meg újra megismétlődik, nagy vonzerők csapnak reánk és el akarnak vinni Istentől, reánk lehel valami és eszményeink meghervadnak s Imádságaink, mint az átlőtt galambok, zuhannak alá... Ezzel a hadsereggel, ilyen katonákkal kell, hogy a keresztyénség nekiinduljon olyan korszaknak, amely nehezebb lesz, mint bármely eddigi. Ez a háború bármiképpen dőljön el, közelkezményeiben annyi emberi nyomorúság lesz, amennyit még nem látott a világ. Nem segítenek ezen a világon testi dolgok, arany, méltóság, bibor, testi korona, sem összevetező haruspexek mágiája, világtól elvonuló misztikusok, dervisek lüvölő kardala, — egyesegyedül az Ige segít, amit az Isten szól. Ez a vigasztalás, az erő, az orvosság, amely világokat teremtet és Krisztusban testté lett. Hiába folyik az egyház hagyományos élete, ha a szívekkel nem dicsekedik, ha egyéni életüket nem szül újjá, ha nem zengenek bizonyágtételek: engem újjá szült, a halál árnyékának völgyében is kinyújtotta kezét érettem... Krisztus a vezér, a fegyver, az Ő bírása maga a győzelem...

Ravasz püspök imája és újabb zsolnárének következett, azután Balogh Jenő dr. főgondnok-elnök mondott megnyitót: Mint a magyarországi református egyháznak hivatalosra nézve legidősebb főgondnoka, (éljenik Balogh Jenő!) köszöntöm a zsinat tagjait. Mély meghatottsággal és áhitatos örvendezéssel köszönöm a Mindenhatónak azt a kegyelmet, hogy az utolsó négy esztendő alatt immár négy alkalommal engedte növekedni országunkat. De tisztában vagyunk azzal is, hogy milyen hálával tartozunk Kormányzónknak. (Mindenki feláll és úgy éljenez sokáig.) Állva folytatja Balogh Jenő: Kormányzónk magyar bátorsággal, a nemzet jövőjébe vetett bizakodással, bölcsességgel és türelemmel, békés úton küzdve a trianoni diktátum igazságtalanságai, szörnyűségei ellen, minden alkalmat felhasznál arra, hogy a nemzetet a mélységből felemelje, a nemzet öntudatát erősítse s a nemzeti hadsereget megfelelő fokra fejlessze és helyes külpolitikával érte el azt, amit az országgrészek hazatérése fejez ki. Mai gyűlésünk jegyzőkönyvében fejezzük ki hódolatunkat iránta. (Viharos óváció.)

— Boldog érzésekkel köszöntöm, folytatta Balogh Jenő, Erdély és Királyhágómellék képviselőit. (Újabb nagy tetszés.) 22 éven keresztül szenvedtek és köszönjük, hogy magyar s református mivoltukat megtartották, de köszönjük a visszatért tanintézeteknek is, hogy ifjúságunkat magyarnak őrizték meg. Kiemeli a kolozsvári theologiai Fakultás szolgálatát mind a tudomány művelésében, mind az ifjúság nevelésében. A világi elnök bejelentette, hogy Farkas István püspök-alelnök elmaradt a zsinatról, felépüléséhez áldást kívánnak.

Teleki Arctur gróf, a hivatalára nézve legidősebb erdélyi főgondnok kért szót és ezt mondotta: Most, hogy újra abba az áldott helyzetbe jutottunk, hogy az

erdélyi egyházkerület ismét résztvehet a zsinat munkájában, hálás köszönetet mondunk azért a meleg üdvözlétért, amelyben részesültünk s minden egyes testvérünknek, hogy túlélhettük e 22 évet. E 22 év alatt — folytatta az erdélyt főgondnok — papságunk, tanítóságunk és hiveink igyekeztek mindent megtenni az egyház fennmaradására. Fájdalom, az egyházkerület nagyrésze nem tért haza, imádkozunk ottani véreinkért. Igerjük, hogy mindent el fogunk követni az egyetemes egyház virágzására, fogadjanak azzal a szeretettel, amivel idejöttünk. Balogh főgondnok-elnök válaszában azt mondta, hogy szívvel lélekkel gondolunk túlmaradt testvéreinkre, szeretetünket meg akarjuk mutatni irántuk. Balogh Jenő a múlt század nagy erdélyi dátumaira emlékezett vissza most, hangoztatva, hogy erdélyi egyházak külön jogait és egyházalkotmányának sarkalatos pontjait továbbra is fenn kívánja tartani az országos zsinat.

— Küldjük boldog köszöntésünket délvidéki testvéreinknek is, akiket nagyobb veszedelem közül szabaddított meg derék honvédségünk, amelyik iránt legnagyobb tiszteletünket és elismerésünket nyilvánítottuk. Visszatért a Délvidékre 54 ezer református, akik jogilag már szintén tagjai lettek a magyarországi református egyháznak. Vezetőikkel a szükséges intézkedéseket megbeszéltük s az anyaország és a Délvidék képviselőiből alakult külön országos bizottság fogja a törvényes visszaolvadást előkészíteni. Köszönetet mondott a zsinat előnkálataiért Benedek Zsolt konventi tanácsosnak és Kiss József titkárnak.

Medgyasszay Vince püspök és Teleki József gróf főgondnok elnökleivel egyhangúlag megválasztották újból a zsinat lelkes elnökévé Ravasz László püspököt, világi elnökké Balogh Jenő főgondnokot. Küldöttség hívta őket a terembe és Teleki József a zsinat halálját fejezte ki eddigi fáradozásukért. Balogh Jenő az elnökség nevében köszönt: — Szilárd hittel reménykedve Magyarország boldogabb jövőjében, foglaljuk el újból az elnöki széket. Nehéz idők is jöhetnek, de a Legnagyobb Magyarra gondolunk: Széchenyi István mindenkinél élesebben látta, ismerte fel Magyarország helyzetét s 1848-ban mégis ezt írta: Én a bárkán maradok!... Mindenkinek ma is ott kell megállania, ahová a Gondviselés állította. (Helyeslés.) Két évfordulóról tett még említést a református zsinatok 1791-iki alapokmányáról s arról, hogy 1891-ben részt vett már ezen; szálljon ma kegyeletos megemlékezésünk a geszti sír felé. Bethlen Pál gróf előadásából tudjuk, mennyit küzdött Tisza István Erdélyért... Másik akkori korjegyzőnk, Teleki József gróf ma is jó egészségben van közöttünk. (Éljen! Éljen!) A világi elnök elparentálta az időközben meghalt zsinati tagokat. Ravasz püspök-elnök viszont azt hozta a zsinat tudomására, hogy most húsz éve választották Balogh Jenőt a dunántúli egyházkerület gondnoki székébe Tisza István utódává. (Éltetik az ősz államférfit.)

Alelnökké a zsinat megválasztotta Farkas István püspököt és Teleki József gróf főgondnokot, jegyzökké Erdős Károly dr. debreceni egyet. tanárt, Győry Elemér dunántúli, Enyedy Andor dr. tiszáninneri lelkesfőjegyzőt, Kiss Gyula ceglédi igazgató-tanítót, Mester Mihály előadótanácsost és R. Vozáry Aladár orsz. képviselőt, a zsinat háznagyává Benedek Zsolt dr. kon-

venti tanácsost, majd a különböző bizottságokat is összeállították.

A zsinati elnökség megbízásából Szentpéteri Kun Béla dr. debreceni egyetemi tanár jelentette, hogy Horthy Miklós kormányzó jóváhagyásával és megerősítésével látta el a visszacsatolt keleti és erdélyi területek református önkormányzati testületeinek az anyaországi egyházzal való újraegyesítéséről és egy egyházi törvény módosításáról szóló III. és IV. egyházi törvénycikket. Kovács J. István dr. dunamelléki lelkészfőjegyző előadásában az új ötéves lelkészképző kapcsán a „teljes lelkészi képesítést” a zsinat ahhoz a feltételhez köti, hogy a lelkészjelölt az első képesítés megszerzése után egy gyakorlati évet akár a hazai, akár valamelyik külföldi magyar református egyházban segédlelkészi, vagy vallásoktató-segédlelkészi szolgálatban töltsön és ezután a magyarországi református egyházkerületek valamelyikének vizsgálóbizottsága előtt a második lelkészképesítő vizsgát további két éven belül letegye. Csak egy év számítható be külföldi tanulmányban töltött időből a II. lelkészképesítő vizsga előfeltételül megszabott két segédlelkészi évbe. Hetessy Kálmán dr. kecskeméti lelképásztör referálta a debreceni nyugdíjas lelkészek kérését, hogy javítsanak a nyugdíjas lelkészek, lelkészövegyek és árvák helyzetén. „A zsinat maga is tudatában van annak, hogy a lelkészi nyugdíjakat, az övegyek és árvák ellátását úgy kell megállapítani, hogy az a tisztas megélhetést biztosítsa: a konvent állapítsa meg, hogy e szükséglet kielégítése szempontjából a nyugdíjintézet teherbíróképessége megfelelő-e?”

A zsinaton megjelent Bánffy Dániel báró földmívelésügyi miniszter s a régi tagok élén Tasnádi Nagy András a képviselőház elnöke is. Sz. Kun Béla ismertette előadóként a Magyarországhoz visszacsatolt keleti és erdélyi területek református önkormányzati testületeinek a magyarországi református egyház többi részével való egyesülése végrehajtásáról készült törvényjavaslatot, amely általános érdeklődést keltett.

A déli szünet után Bánffy Miklós dr. gróf erdélyi főgondnok, nyug. külügyminiszter szólt a javaslatához nagyobb beszédben. Balogh Jenő az elnöki székből kijelentette: mindent igyekeznek megtenni a visszatért testvérekért. Különösen nagyok erdélyi feladataink. Egyhangúlag, vita nélkül elfogadta a zsinat az erdélyi és keletmagyarországi visszacsatolás végrehajtásáról szóló egyházi törvényjavaslatot.

A református egyházi törvényhozás kedden folytatta ülését. Egyházi jogi szempontból igen érdekes a zsinat első ülésén elfogadott törvényjavaslat a visszacsatolt keleti és erdélyi területek református önkormányzati testületeinek a magyarországi egyház többi részével való egyesülése végrehajtásáról. Az 1. § az erdélyi egyházkerületnek fenntartott régi jogát és külön alkotmányának sarkalatos pontjait becikkelyezi a magyarországi református egyház törvényei közé. Kimondja többi közt ez a törvényszakasz, hogy fennáll az erdélyi egyházkerület negyedfélszázados gyakorlata a püspök választásának módját, fejedelmi megerősítését és az egyház hivatalosainak megválasztását illetően. Eszerint — szemben a többi egyházkerülettel, ahol a gyülekezeti

presbiteriumok választanak — Erdélyben az egyházkerületi közgyűlés választja a püspököt, az egyházker. főgondnokokat és így tovább, az egyházmegyei közgyűlés maga választja az esperest, a kollégiumi előjáróság az intézet tisztviselőit. Fennmarad az egyházkerület kormányzótestületül szervezett „Állandó Igazgatótanácsa” s ugyancsak erdélyi különlegesség: a többtagú gondnoki kar az egyházkerületen, az egyházmegyéken, kollégiumokban s mint az önkormányzat szervei: az állandó egyházközigazgatási testületek, tanácsok. „Emlékezetemben marad, hogy századokon át gyakorolt joga még az erdélyi egyházkerületnek a házassági bíraskodás, ez azonban az 1894. évi XXXI. orsz. törvénycikk hatálybalépte óta szűnnetel.” „Fennállanak a patrónusi (pártfogói) jogok.”

A 1. § szerint: a királyhágómelléki egyházkerület 1942. január 1-én tér vissza a tiszántúli egyházkerületbe s ugyanakkor megszűnik. Ezzel egyidőben az egyházkerületnek minden lelkészi és világi tisztsége megszűnik, azonban az egyházi törvény szerint életfogytig választott püspököt és egyházkerületi főgondnokot tisztségük címe az egyházkerületük megszűnése után is megilleti.

3. § Minden visszatért egyházközség és minden el nem szakított területi egyházközség, amelynek egyházmegyéjét a trianoni békeszerződés Magyarországtól egészben vagy részben elcsatolta, ahhoz az egyházmegyéhez tartozik, amelyhez az elszakítás előtt tartozott. A további szakaszok a választói névjegyzékről, a presbiteriumi tagok számáról s pénzügyekről intézkednek. A 10. § felhatalmazza az egyetemes konventet, hogy a magyarországi református egyház törvényeinek és egyéb jogszabályainak a visszacsatolt területeken való hatálybaléptetésére „több évre terjedhető méltányos átmeneti rendelkezéseket” tegyen és engedélyt adhasson a szabályok fokozatos életbeléptetésére.

Hosszú sor törvényerejű határozati javaslatot tárgyalta meg s fogadott el ezután a zsinat. Az alsóborsodi egyházmegye indítványa szerint egyházi magasabb tisztségek betöltése alkalmával a kispapok, iparosok és parasztság rétegét is kívánatos volna figyelembe venni, tehát töröljék el az egyházi törvény ama rendelkezését, hogy a zsinati tag csak középiskolát végzett vagy azzal egyenlő műveltségű egyháztag lehet. Megállapította itt az egyházi törvényhozás, hogy nincs semmi akadálya annak, hogy az egyház bármily foglalkozású s vagyoni helyzetű tagja magasabb tisztségre választassék s a középiskolai végzettség nem minősítésként, hanem mint a zsinati tagsághoz szükséges műveltség mértéke foglaltatott törvénybe. A felsőborsodi egyházmegye viszont az egyházközségi gondnokok és presbiteriek vagyoni képesítését indítványozta; ezt az óhajtatást sem tette magáévá a zsinat. A dunamelléki egyházkerület gondolatát felhasználva kimondták, hogy az elemi, közép-, és középfokú iskolák tanulóitól igazolást kell szerezni megkereszteltetésükről, a konfirmáció korát elérteknél a konfirmáció megtörténtéről is; az egyházi tisztségre első ízben megválasztott egyháztagtól pedig a szolgálati eskü letétele előtt meg kell kívánni annak igazolását, hogy konfirmált. Elfogadták a református középiskolákban működő evangélikus

tanárok esküjének szövegét is. A zsinat méltányosnak tartja — úgymond egy másik határozat —, hogy a kántorok, akik a köteleességek tekintetében a tanítókkal egyenlő rendelkezés alá esnek, velük a javadalom tekintetében is egyenlő elbánásban részesüljenek. December 31-ig kell nyilatkozniuk az egyházkerületeknek, hogy oly esetben, amikor az egyházközség a kántori javadalom megadására képtelenné válik, a fizetéskiegészítés milyen forrásból volna megadható?

Egyik legfontosabb döntése a zsinatnak, hogy — a tiszántúli egyházkerület indításából és több zsinati bizottságot foglalkoztatva — széleskörű adatgyűjtést rendelt el a következő egyetemes egyházi feladatokra nézve: a magyar reformátusság anyagi teherbíróképességének pontos felvételezése, a lelkészi munkaerők nagy és kis gyülekezetek közötti elosztásának egyensúlyba hozása, pontos számvetés azzal, hogy magasabb és alsóbb fokozatokon mely iskolákra és iskolatípusokra van feltétlen szükség s végül: a három előbbi pont megvalósításáról feltételezett központi javadalmi pénztár felállítása, „ami által elsősorban a különféle kategóriájú lelkészek javadalmazásában mutatkozó olyan egyenlőtlenségeket lehetne és kellene megszüntetni, amelyek evangéliumi szempontból igazolhatatlanok s ezáltal a magyar református lelkészi pálya fenyegető elnéptelenedésének legalább anyagi oldalról útját állják.” December 31-ig jelentést kérnek — „szomorú konkrét eset alkalmából” — az egyházkerületektől egyházközségeik esetleges megszűnésével kapcsolatos kéréseket illetően. Osztózik a zsinat a konventtel abban a felfogásban, hogy a társadalom szempontjából káros és „a keresztyén egyház szellemével össze nem férő cimosztogatást” jogi rendelkezéssel eltüntetni alig lehet s a veszedelmes címkórság elleni védekezés csupán jó példaadással és egészséges közszellem kialakításával képzelhető. A tiszántúli egyházkerület határozatát a lelkészi és kántori stóllak közmegváltása ügyében véleménynyilvánítás végett kiadták az egyházkerületeknek, ugyszintén azt a javaslatot is, hogy a lelkészövegyek ú. n. „kegyeleti félév”-ét egyházi törvénnyel megváltoztassák-e? Szabályrendeletet alkotott a zsinat a diakonisszák képzéséről és foglalkoztatásáról. A vallás-oktató lelkészek jogi és anyagi viszonyainak átfogó rendezését sürgős és fontos egyháztörvényhozási feladatnak deklarálta a zsinat és bizottsághoz utalta a dolog előkészítését. Az iskolaiügyi bizottság jelentése alapján az egyházi törvényhozótestület megállapította: az elemi iskolai felügyeletet gyakorolhatják lelkészek és tanítók, de gyakorolhatja csak lelkész, vagy csak tanító is. Győry Elemér dunántúli lelkészfőjegyző előadása nyomán az Istentiszteleti Rendtartást kiegészítették a diakonisszák felszentelési liturgiájával. A Délvidék visszatérése kapcsán a zsinat megbízta elnökségét, hogy „az ország határában esetleg bekövetkező változásokkor... a visszatért területeken lévő református önkormányzati testületek képviselőiből és a zsinat tagjaiból országos bizottságot alakítson s ezzel a visszatéréssel kapcsolatosan szükséges törvényhozási és egyéb intézkedések előkészítését tárgyalhassa.” A továbbiakban harmadszori olvasásban is változatlanul elfogadták a keletmagyarországi s erdélyi részek refor-

mátus egyházi visszacsatolásának végrehajtásáról szóló törvényjavaslatot. A javaslat előadója: Sz. Kun Béla dr. debreceni egyetemi tanár ismertette a zsinat előtt az egyes törvénymódosításokról szóló törvénytervet. Ujból kimondták: nők lelkészi képesítettség birtokában is csak vallásoktatói, középiskolai-vallásstanári és diakóniai szolgálatra alkalmazhatók, szószéki és liturgiális szolgálatot azonban nem végezhetnek. Az országos református lelkészi nyugdíjintézet tagjai közé felveszik az egyházi hatóságoknál alkalmazott tisztviselőket is s az olyan külföldön szolgáló magyar lelkészeket, akik szolgálatukat a magyarországi református egyház megbízása alapján teljesítik.

Enyedi Andor dr. tiszáninneni lelkészfőjegyző előadásában a zsinat osztatlan elismeréssel nyilatkozott a tíz éve működő Országos Református Szeretetszövetségről. Tudvalévő, hogy a szövetség eddig szerte az országban ötven árva- és aggmenházat és egyéb szertetothont létesített és tart fenn. Megörökítették itt a a szövetség alapításában közreműködött Dóku Ernő és Darányi Kálmán volt zsinati tagok emlékét s elismerést fejezett ki a legfőbb egyházi testület „főképpen és elsősorban Kiss Ferenc dr. nyug. egyetemi tanárnak, aki a szövetség létrehozásában, igazgatásában hite jó gyümölcseit, munkakészségét és szeretni tudását fényes bizonyságokban mutatta fel” és „minden református keresztyén hittestvér áldozatos szeretetébe” ajánlotta a zsinat ezt az intézményt. Révész Imre dr. püspök után Vásárhelyi János püspök az erdélyiek nevében csatlakozott a lelkes határozati javaslatához.

A déli órákig ült együtt az Országos Zsinat. Balogh Jenő főgondnok-elnök közölte, hogy a Kormányzóhoz terjesztik fel az elfogadott zsinati törvényjavaslatokat és módosításokat.

Révész Imre dr. tiszántúli püspök elmondotta, hogy mennyire hálás a zsinat az egyházi törvényhozás munkájának előkészítői iránt. Isten kegyelme az — mondotta —, hogy a mi nagy tanítóinknak nem kell elrejtőzniök a világ elől. Balogh Jenő halk beszéde mögött egy élet dicsőséges bizonyágtétele áll, folytatta Révész püspök, tőle tanuljuk meg, hogy mi az igazi kálvinista aszkézis. És szemeink néznek a mi másik tanítónkra, Ravasz Lászlóra, aki éppen azért, mert egész működésében Erdély tanítója, magisztere volt. Ift az egész Magyarország tanítómestere, „Magister Hungariae” Imhol vagy Te és itt ülnek gyermekeid, akiket Neked* az Isten adott... — fordult Ravasz püspök felé Révész Imre. (Meghatott taps és éljenzés.)

Balogh Jenő ezzel válaszolt: Erdély és Királyhágómellék itteni megjelenése megaranyozta életem alkonyát. Kérem, tartsanak meg szeretetükben.

Zsoltárénekre és Ravasz László dr. püspök-elnök imájára állottak fel most a zsinati törvényhozók: „Köszönjük Neked, Istenünk, hogy itt is békességben és szabadságban szolgálhattunk Neked — mondta Ravasz püspök. — Könyörgünk, őrizd meg nekünk ezt a nagy ajándékot, hogy Igéd továbbra is tisztán prédikáltassék, hogy iskoláinkban a Te világosságod osztatlanul ragyogjon. Könyörgünk az egyház szeretetmunkásságáért, a vigasztalás erejéért, a jószó balzsamáért, szomorú arcok felragyogásáért, a kenyerek megosztatásáért

Felemeljük a könyörgés szavát azokért, akik túl a há-
táron esedeznek a Te szabadításodért s könyörgünk
magyar népünkért, amelyet református anyaszentegy-
házunkkal életben és halálban szolgálni kívánunk. Nem-
zetünk jövőjét, mint egy királyi aranyalmát tesszük le
kezedbe. Könyörülj ezen a megtépett világon, hozd el
reá a béke napját...“ Megáldotta még a szent gyü-
lekezetet Ravasz püspök és a Himnusz énekelt a re-
formátus törvényhozás.

KERESZTYÉN KRITIKA

Hát érdemes volt?

Irtó: KOVÁCS LAJOS ref. tanító, Kolozsvár.

I.

1940 június vége felé egy kis csapat állott a
kolozsvári református kollégium udvarán. Vidéki
szülők — nagyrészt papok, tanítók —, akik az
akkori szokás szerint az I és V osztály felvé-
teli vizsgájára hozták be gyermekeiket. Míg a
vizsga tartott, bőven jutott idő az eszmecserére.

Mi is lehetett a beszéd tárgya, mint az ak-
kori légkörben levő feszült állapot, amelytől mi
akkor a felszabadulást vártuk.

Az udvar tele volt idegen hadseregbeli tan-
kokkal, katonákkal és katonákat szállítandó gép-
kocsikkal. Rosszúl esett hallgatni az idegen be-
szédet, de mit tehettünk egyebet, mint az udvar
egyik sarkában tárgyaltuk az elkövetkezendő ese-
ményeket.

Dél felé járt már az idő, amikor az egyik
református tanító kollégánk csüggedten, szomo-
rúan jött oda hozzánk és kétségbeesetten mon-
dotta: „Fiúk, most jövök a leánygimnáziumból.
78 új leány jelentkezett az V-ikbe felvételre és
csak 50 leányt lehet felvenni. Mi lesz most már
a leányommal?“

— Ugyan, mit aggodalmaskodsz? — felelte
természetes hangon az egyik lelkész. — Szep-
temberre úgy is elintézi azt Hóman Bálint.

E percben katonák mentek el mellettünk, mi
pedig jól neveltünk a kedves jósláson.

— Nem bánom, ha naponta csak egyszer
eszem, csak ezeket ne lássam már itt! — mondá,
újjával az „esetlenek“ felé mutatva az elkesere-
dett barátunk.

II.

A jóslás beteljesedett és a kis leányka már
vigan járja az ötödik osztályt. Bizony már tize-
dik hónapja, hogy eltűnt körülöttünk a mult
gyászos emléke és a saját földünkön szabadok
vagyunk. Az elmúlt kilenc hónap alatt sokat,
igen sokat változott körülöttünk a világ. Emberek
mentek, új emberek jöttek. Egyik ismerősünk
magas állásba nyert kinevezést, míg a másik a
fizetési osztályban jutott szerencsésen előre. Ezen

idő alatt megkezdődött a hajsza az egyes álla-
sok után is. Egyesek jutalmat vártak csak azért,
hogy **itt éltek**. Sokan, nagyon sokan voltak,
akik ide-oda futkostak magyarságukat igazoló
igazolványokért. Ezeknek tört cserepük lehetett.
Voltak olyanok, akik a multban tiszta magyar
falukat állítottak és kényszerítettek a román ér-
dekek szolgálatába és mégis nemzetmentőknek
nevezik és nevezték magukat. Ott voltak azok
az állami hivatalban szolgálók, akik anyanyelvü-
kön sem mertek hozzánk szólani, mert így kí-
vánta — nem az állam — hanem saját érdekük.
Vannak, akik azt mondják, hogy hitehagyott,
nevet cserélő, nemzetét megtagadó egy sem volt
közlük, mert — nézetük szerint — ez mind-mind
a magyarság érdekében történt. Mi is lett csak
ezekkel a farkasbőrbe bújtatott báránnyal, vagy
ha úgy jobban tetszik, báránnyal beborított far-
kasokkal? Semmi. De igen az történt, hogy ál-
lásukban elsősorban ők lettek ott hagyva s mint
szepülők multtal rendelkezők nyertek beosztást
a megfelelő tisztviselői osztályba s titokban talán
még a nemzetvédelmi keresztre is pályáznak.

És ha áttekinthet azokon a
szerencsétlen páriákon, akik a hűségük meg-
tagadása által merték vállalni a „vallani“ és a
„vállalni“ szerepét, vagy pedig azokon az egy-
házi szolgákon, akik a létminimumot sem bizto-
sító fizetésért állták a mult ostromát, azokon a
különböző kisebbségi alakulatoknál szolgálókon,
akik éhbérért, de rendületlenül állták a sarat, azon
a sok névtelen hősön, akik feltétel nélkül nélkü-
löztek még akkor is, amikor gyermekeiknek csak
az elemi iskolai műveltséget tudták biztosítani,
csodálkozok-e azon, ha a fentiek láttára önkény-
telenül elhagyja ajkát e rövidke mondat: „Hát
érdemes volt huszonkét évig húzni az ígát?“

Azok az esküt nem tett tisztviselők, akik még
nem nyertek elhelyezkedést és lesve lesik a ki-
nevezésüket, de hiába, mert nevük hiányzik a
névsorból, csoda-e, ha felkiáltanak hát érde-
mes volt?

Azok az egyháztól államhoz átmennők, akik
vezetős szerepre számítottak és a vezetést nem ők,
hanem a volt román államnál működő és annak
az érdekeit szolgáló kapta meg, önkénytelenül is
kérdik hát érdemes volt?

És azok az állami szolgálatban maradtak,
akik dacára az erős állami nyomásnak, magyar-
ságukat megtartották, egyházukhoz hívek lévén,
az előléptetést a multban hiába várták s a jelen-
ben még nem kapták meg, látva, hogy az egy-
házi Erdélyt itt hagyó munkatárs sokkal előbb
van, csoda-e, ha kérdik hát érdemes volt?

Ezeknek a csüggeteg kálvinista magyar test-
véreknek, akik olyan kísértetiesen ejtik ki ezt a
három szót: hát érdemes volt? és azoknak, akik
már megállapították, hogy legjobban járt az, aki
itt hagyva Erdélyt, „odaát“ helyezkedett el és
a huszonkét év alatt nyugodtan élve, most vissz-
szajlott és magasabb állásba helyezkedett el, to-

vábbá aki letette az esküt, magát a sorsra bízta, mindent feladva, „amilyen a város, olyan a János” elvét váltva, a jó fizetést húzva szolgálta a román hazát — szeretném írni az alábbiakat.

III.

Az anyaszentegyház alapítása után történt, hogy Péter apostol **betegeket gyógyított** és ezért a zsidók törvény elé állították. „Inkább kell Istennek engedelmeskedni, mint embereknek” — mondotta.

Istvánt **keresztyéniségeért** agyonkövezték. „Uram, ne tulajdonítsd nekik e bűnt” — imádkozott fájdalomában.

Később, amikor a keresztyéneket a **padállatokkal** szétéptették „Jó nekünk szenvedni a mi Krisztusunkért” — mondták a körülöttük állóknak. Ez annyira meghatotta őket, hogy még a kegyetlenségéről híres Néró császárt is megkérték, hogy hagyja abba a kivégzésüket.

Később a reformáció idejében éppen Kálvin János volt az, aki a bibliából felszínre hozta az **elene elrendelés** tanát. Maga Luther is mennyi üldöztetésnek volt kitéve. Vagy jusson eszünkbe, mint kicsi elemisták milyen szívszorogva vártuk a **magyar gályarabokról** szóló történeteket, akik mindent, de mindent feláldoztak csak azért, hogy reformátusok maradjanak. Avagy a „Nagyságos Fejedelem” és az őt követők ezrei és tízezreinek nem éppen **magyarságukért** kellett lelkileg és testileg szenvedniök és enni az idegen rabság keserű kenyerét?

Az 1848-as és az azt követő években mi volt, ha nem a szenvedés, a kínzás, a börtön, a bitó az erdélyi magyarokat vezető férfiak sorsa?

Ezt az áldozatot azonban nem a maguk jóléteért, hanem az utódok boldogulásáért hozták eleink.

Mindezeket te is, e sorokat olvasó kálvinista testvérem, jól tudod. Most az a kérdés, hogy hiszed-e és vallod-e? Ha igen, akkor igazi református vagy. Ha pedig az vagy, akkor hiszed és vallod azt is, hogy: „Nincsenek hatalmasságok, hanem csak Istenből”. Ebből aztán az következik, hogy minden néven nevezendő kisebb vagy nagyobb állásbeli kinevezés vagy megbízás — habár azt földi halandó írja alá — Istenből származó megbízás és parancs. Aki nem annak tekintti azt, akkor nem méltó arra s azért késik az, amit remél. Az Isten parancsa nem legyezget emberi hiúságokat és emberi gyarlóságokat, viszont azt, ha az Isten rendeli, meg nem állíthatja emberi akarat és gyarlóság.

Éppen azért ti sokszáz és ezer erdélyi atyánkfia, akik annyi sebet kötöztetek a huszonkét év alatt, annyi beteget gyógyítottatok és sok közületek oda vettetek a vadak prédájául, sokan megjárták a poklokhoz hasonló tömlőcöt, ettétek a rabság keserű kenyerét, szenvedtetek a magyar gályarabok módjára, higgyétek a predesztinációt, mert az Isteni parancs számotokra is megérkezik.

Mi, akik itt nélkülöztünk, rongyoskodtunk és nyugtalankodtunk s mindazt, ami reánk volt mérve, kálvinista hittel és bizakodással türtük, mert tudtuk, hogy az Úr bennünket, az ittmardottakat választott ki erre a magasztos történelmi hivatásra. Mi voltunk alkalmasok arra, hogy ezt megcselekedjük: gyermekeink jövőjéért és boldogulásáért. Az élet útja, a boldogulás lehetősége megnyílt számunkra. Nekünk pedig nem csak az óhajtott napi egyszeri étkezés jut.

Hagyjuk hát el e három szó mögül a kérdőjelet és mondjuk most már Istenben megnyugodott lélekkel: **hát érdemes volt** mindazt megtenni hitünkért, vallásunkért, egyházunkért, nemzetünkért, gyermekeinkért, amit végig szenvedtünk az elmúlt huszonkét év alatt.

Mondjátok együtt a zsoltár-író szavaival és a zsoltár-író lelkével: „Érezzétek és lássátok meg, hogy jó az Úr! Boldog az az ember, aki Őbenne bízik!” (34. zsolt. 9. vers.)

Szórványgyermek nyaraltatása.

A szórványokban élő református magyar testvéreinknek elvesztése még a világháború előtti időkre visszanyúló szomorú valóság, mely az elmúlt huszonkét év alatt erőteljesebb hatást fejtett ki szétszórt véreink között.

A román (ez volt a gyakoribb), vagy a másvallású tömegek közé bezárt kevés számú hittestvérünk, a magára hagyatottságában ki volt téve a lassú, de biztos sorvadásnak, mely fajiságának és hitének fokozatos levetkőzésében jelentkezett. S e kórság leginkább gyermekeinkben kezdte ki egyházunkat és népünket. Ennek a meglátása s hulló testvéreink megtartásáért Isten iránti felelősséggel tartozásunk indította szórványgondozó közösségünket arra, hogy feltárja az újhelyzettől elvakult szemek előtt azt a ránk nézve oly tragikus igazságot, hogy még ma is vannak református magyar gyermekek, kiknek hitük, ha nem vigyázunk, már nem a mi hitünk és anyanyelvük nem véreik nyelve s készíttette arra, hogy kilépjen a munka, a tett mezejére és gondoskodjék ezen gyermekek megmentéséről. A mentés munkája a nyaraltatási akció keretein belül valósulna meg. Célunk az, hogy azokat a gyermekeket, akiknek akár református hitük, akár magyarságuk, vagy éppen mindkettő van veszélyeztetve, kiragadjuk egy időre a rosszhatású környezetből és egészséges légkörbe vigyük, hogy tudatára ébredjenek faji és hitbeli mivoltuknak. A célszerű az volna, ha az ilyen szórványgyermeket egy tőlük nem nagy távolságra levő anyagyülekezetbe lehetne elhelyezni, mert ez a gyermekek odavitelét könnyítené meg s a gyermekek is éreznék, hogy

nincsenek egészen távol a szülői háztól. Kíváncsi lenne egy gyülekezetbe több gyermeket elhelyezni és hogy a lelkész időnként a vendégül látó családoknál felkeresse őket, sőt időnként (hetenként többször is lehet és úgy is kellene) összegyűjtse őket és foglalkozzék velük, hogy a gyermek visszatérve előbbi környezetébe, öntudatlanul is mentessé tudja tenni magát annak romboló hatásától. Ez természetesen nem egy nyár munkájának a feladata, de már egy nyaraltatás is óriási jelentőséggel bírhat. Kérdést lehetne talán emelni, hogy miért éppen ilyen nehéz időben fogunk e munkához és miért nem várunk még, ha eddig várni tudtunk? A felelet egyszerű, nem várhatunk éppen azért, mert eddig vártunk s már minden perc késő s az idő mindig egyformán nehéz azok részére, akik számára e probléma nem bir döntő fontossággal.

Amikor e munkához fogunk, az a hit táplál minket, hogy vannak és még lesznek Istennek az élet minden nehézségei között is szolgálni akaró lelkek, akik nem latolgatva a körülményeket, gondolkodás nélkül sietnek segítségünkre és örvendenek, hogy Isten ma is, a nehézségek idején is megengedi, hogy Neki szolgáljanak. És hisszük, hogy ezek a lelkek elsősorban lelkésztestvéreink lesznek, kik örömmel tesznek eleget azon kérésünknek, hogy hívják fel gyülekezetük figyelmét törekvésünkre és ajánlják ezt pártfogásukba, hogy együttes akarással, egy szívvel és lélekkel nyújthassuk ki kezünket egyházunk és népünk pusztuló fiai felé s mutassuk meg, hogy kedvesek nekünk, törődünk velük.

Sántha Pál.

Meghívó

az Erdélyi Református Egyházkerület Ifjúsági Keresztény Egyesület Szövetsége XVII. nyári ifjúsági konferenciájára és közgyűlésére, valamint vezetőképző konferenciájára és az IKESzO közgyűlésére.

— 1941 július 1—7. —

A konferencia színhelye a *dési református gyülekezeti otthon*. Szállás és étkezés helye a gyülekezet elemi iskolája. A napi ellátás díja 150 Pengő. Ezenfelül minden résztvevő fizet 1— Pengő *részvételi díjat*. Nagyon indokolt esetben némi segítyt adunk. Ezt a jelentkezési határidőn belül írásban kell kérni az összeg megnevezésével.

Minden résztvevőnek jelentkeznie kell! Jelentkezéseket legkésőbb június 15-ig kell beküldeni Z. Nagy Béla egyh. ker. ifjúsági lelkész címére: Kolozsvár, Református Igazgatótanács, Király u. 51—53. Pontosan közzendő a jelentkező neve, életkora, foglalkozása és címe. (A bentlakó diákok otthoni címüket is közölik, ahová a vasuti igazolványt is küldhetjük)

Felárus vasuti kedvezményt is tudunk a résztvevőknek biztosítani, de csak azoknak, akik a jelentkezési határidőn belül 1-10 Pengő (a kedvezményes utazást igazolvány díja) beküldenek. Ez esetben közzendő az utazást kezdő vasútállomás neve. Akik a tavaszi konferenciára jelentkezéskor beküldték a vasuti igazolvány díját, azoknak azt most nem kell küldeniük.

A konferencián résztvehetnek a már 12 évet betöltött és azon felüli életkorú fiúk. Szeretettel hívjuk és várjuk fő-

és középiskolás, iparos, kereskedő, földműves ifjainkat és az IKE munka vezetőit, szövetségünk szénior tagjait, akik velünk együtt keresték az elmúlt nehéz időkben és keresik most is Isten üzenetét. Hívunk minden komolyan érdeklődő ifjút, aki Krisztustól várja kérdéseire a választ. De hívjuk azokat is, akik még nem tudják, hogy a mi Urunk, a Krisztus az ő életükön is tud segíteni Igéje erejével, ha engedelmeskednek Neki.

Hozzunk magunkkal: teljes Bibliát, egyházi énekeskönyvet, „Zengjen Hálaének”-et, jegyzetnek való füzetet, pokrócot, lepedőt, párnahaját, törülközőt, öltözködési felszereléseket, pléh-tányért, pléh-csuprot, kést, villát, kanalat, törölközőt, fürdőruhát. Irattérjesztés is lesz a konferencián, ahol vallásos és nemzeti tárgyú könyveket vásárolhatunk kedvezményes áron magunknak és csoportunk könyvtára számára.

Közgyűlést is tartunk ez alkalommal. Az IKE-csoporthoz közgyűlési képviselőit *megbízólevéllel* lássuk el. Ezek hozzák magukkal egyesületük utóbbi három évi munkájáról szóló jelentésüket.

Napirend: Felkelés 1/8 órakor, reggeli 1/8 kor, ebéd 1-kor, vacsora 7-kor, lefekvés 10-kor. Étkezés kezdete jul. 2-án reggel.

Gondosan tanulmányozzuk át a programot egyénileg is és csoportban is. Készítsünk jegyzetet az otthoni tanulmányozásról. Imádságainkban hordozzuk Isten előtt a konferencia ügyét, hogy munkánkkal az Ő dicsőségét szolgálhassuk!

A konferencia programja:

Július 1, *kedd:* Este 1/8: Megnyitás

Július 2, *szombat:* 1/9—1/10: Bibliaóra. Jákob és Ézsau. I. Móz. 25: 28—34. — 10—1/12: Előadás megbeszéléssel. Mikor valósul meg Isten országa? IKE-munkánk időszaki kérdései (vezetőknek). — 5—1/7: Előadás megbeszéléssel. Keresztényen hazafiság. IKE-munkánk viszonya a felekezeti közti ifjúsági alakulatokhoz (vezetőknek) — 1/8—8: Imaóra. — 8—9: Táborfűz. Előadás. Húsz év az ifjúsági keresztény munka életéből.

Július 3, *csütörtök:* 1/9—1/10: Bibliaóra. Átok és áldás. I. Móz. 27: 1—17. — 10—1/12: Előadás megbeszéléssel. Lehetünk-e tökéletesek? Hogyan dolgozom gyülekezetemben? (vezetőknek) — 5—1/7: Előadás megbeszéléssel. Hogy győzhettek a testiség bűneivel szemben? Egyházi életünk legfontosabb feladatai (vezetőknek). — 1/8—8: Imaóra. — 8—9: Táborfűz. Előadás. Tisza István, a református.

Július 4, *péntek:* 1/9—1/10: Bibliaóra. Jákob hazugsága. I. Móz. 27: 18—29. — 10—1/12: Előadás megbeszéléssel. Hogyan visel gondot Isten életünkre? Más egyházak munkái (vezetőknek). — 5—1/7: Előadás megbeszéléssel. Sáfárság. A IKESzO közgyűlése. — 1/8—8: Imaóra. — 8—9: Táborfűz. Előadás. Magyarok a külföldön.

Július 5, *szombat:* 1/9—1/10: Bibliaóra. Ézsau sorsa. Móz. 27: 30—40. — 10—1/12: Előadás megbeszéléssel. Az IKE-munka belső kérdései. — 5—1/7: Legsúlyosabb kérdéseim. — 1/8—8: Imaóra. — 8—9: Táborfűz. Előadás. Dávid, a bűnbánat embere.

Július 6, *vasárnap:* 1/9—1/10: Bibliaóra. Isten véd szüntelen. I. Móz. 27: 41—46. és 28: 1—5. — 10—11: Istentisztelet Úrvacsoravétel. — 4—5: IKE szövetségi közgyűlés. — 6—7-ig: Templomi ünnepély. Előadás. Miért van szükség az ifjúsági keresztény munkára? — 1/8—8: Imaóra. — 8—9: Táborfűz. Előadás. Egy egyházi ének születése és története.

Július 7, *hétfő:* 1/9—1/10: Bibliaóra. Hit által emelkedő élet. I. Móz. 28: 10—22. — 10—1/12: Előadás megbeszéléssel. IKE-munkánk viszonya más ifjúsági munkákhoz. — 5—7: Beszámoló a konferencián nyert tapasztalatokról. Imaóra. Bezárás.

Szerkesztésért felel: DR. TAVASZY SÁNDOR.

Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.

Nyomatott a Grafika-nyomdában Kolozsvár, Hitler-tér 13.
Felelős vezető: Jordáky Lajos.